norden

Yhdessä tasa-arvon puolesta – vahvempi Pohjola

Pohjoismaisen tasa-arvoalan yhteistyöohjelma 2015–2018

Yhdessä tasa-arvon puolesta – vahvempi Pohjola
Pohjoismaisen tasa-arvoalan yhteistyöohjelma 2015–2018

ISBN 978-92-893-3936-0 (PRINT)

ISBN 978-92-893-3938-4 (PDF)

<http://dx.doi.org/10.6027/ANP2015-711>

ANP 2015:711

© Pohjoismaiden ministerineuvosto 2015

Ulkoasu: Erling Lynder

Valokuva: s. 6 Magnus Fröderberg; s. 1, 4, 6, 13, 16 Yadid Levy

Paino: Rosendahls-Schultz Grafisk

Painos: 100

Printed in Denmark

www.norden.org/fi/julkaisut

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Ved Stranden 18

DK-1061 København K

Puhelin (+45) 3396 0200

www.norden.org

Pohjoismainen yhteistyö

Pohjoismainen yhteistyö on yksi maailman laajimpia alueellisia yhteistyömuotoja. Yhteistyön piiriin kuuluvat Islanti, Norja, Ruotsi, Suomi ja Tanska sekä Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlanti.

Pohjoismaista yhteistyötä tehdään politiikan, talouden ja kulttuurin aloilla tärkeänä osana eurooppalaista ja kansainvälistä yhteistyötä. Pohjoismaisen yhteisön tavoitteena on vahva Pohjola vahvassa Euroopassa.

Pohjoismainen yhteistyö pyrkii vahvistamaan pohjoismaisia ja alueellisia etuja ja arvoja globaalissa maailmassa. Maiden yhteiset arvot lujittavat osaltaan Pohjolan asemaa yhtenä maailman innovatiivisimmista ja kilpailukykyisimmistä alueista.

Yhdessä tasa-arvon puolesta – vahvempi Pohjola

Pohjoismaisen tasa-arvoalan
yhteistyöohjelma 2015–2018

Tiivistelmä	5
Pohjoismainen tasa-arvoalan yhteistyö ohjelmakaudella 2015–2018	7
Työn organisointi	11
Julkinen tila	14
Hyvinvointi ja innovaatio	17
Pohjoismaiden tasa-arvoyhteistyön virstanpylväitä 1974–2014	20

Tiivistelmä

Ohjelmakaudella 2015–2018 pohjoismaisen tasa-arvoalan yhteistyön tavoitteena on edistää tehokasta tasa-arvotyötä Pohjoismaissa, Ahvenanmaalla, Färsaarilla ja Grönlannissa ja lisätä tasa-arvo-osaamista Pohjoismaissa kansalaisten, parlamentaarikkojen ja hallitusten keskuudessa sekä Pohjoismaiden ministerineuvoston omissa toimitelmissä ja hankkeissa. Pohjoismaisen yhteistyön tulee toimia kansainvälisenä yhteistyöalueena ja edistää kansainvälistä kokemustenvaihtoa esimerkiksi YK:ssa. Yhteistyötä tehdään myös Pohjolan lähialueiden eli Baltian maiden, Luoteis-Venäjän ja arktisen alueen kanssa.

Vuosien 2015–2018 yhteistyöohjelmassa on kaksi pääteemaa: julkinen tila sekä hyvinvointi ja innovaatio. Lisäksi ohjelmassa on kaksi horisontaalista teemaa: kestävä kehitys erityisesti monimuotoisuuden näkökulmasta sekä miesten ja poikien aktiivinen osallistuminen tasa-arvotyöhön. Tasa-arvonäkökulman valtavirtaistaminen on strategia tasa-arvoalan yhteistyöohjelman toteuttamiseksi.

Julkisen tilan osalta Pohjoismaat, Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlanti pyrkivät siihen, että

- naisilla ja miehillä on samat lähtökohdat ja mahdollisuudet vaikuttamiseen ja valtaan osallistuessaan pohjoismaisten hyvinvointiyhteiskuntien muovaamiseen ja päätösprosesseihin.
- Pohjoismaissa naisilla ja miehillä on yhtäläiset mahdollisuudet käyttää mediaa ja vaikuttaa mediassa.

- torjutaan julkisen tilan seksualisoitumista.
- torjutaan tasa-arvon vastustusta ja sukupuoleen perustuvia vihanilmauksia.

Hyvinvoinnin ja innovoinnin osalta Pohjoismaat, Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlanti pyrkivät siihen, että

- Pohjoismaissa naisilla ja miehillä sekä tytöillä ja pojilla on yhtäläiset mahdollisuudet koulutukseen, oppimiseen ja tutkimukseen sekä yksilöllisten tavoitteiden, kiinnostusten ja kykyjen kehittämiseen.
- Pohjoismaissa naisilla ja miehillä on yhtäläiset mahdollisuudet osallistua työmarkkinoille ja saavuttaa taloudellinen itsenäisyys.
- Pohjoismaissa naisilla ja miehillä on yhtäläiset mahdollisuudet yhdistää perhe- ja työelämä.
- nollatoleranssi sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa kohtaan toteutuu.
- lisätään tietämystä naisten ja miesten sekä tyttöjen ja poikien terveydestä ja että heillä on yhtäläinen pääsy terveys- ja sosiaalipalveluihin sekä yhtäläiset mahdollisuudet terveyteen ja hyvinvointiin.

Pohjoismainen tasa-arvoalan yhteistyö ohjelmakaudella 2015–2018

Pohjoismaat, Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlanti tekevät tasa-arvoalan yhteistyötä, jonka pohjana on yhteinen pohjoismainen visio tasa-arvoisesta Pohjolasta, jossa kaikilla kansalaisilla on yhtäläiset mahdollisuudet, oikeudet ja velvollisuudet sukupuolesta riippumatta.

Tasa-arvo merkitsee sitä, että naisilla ja miehillä sekä tytöillä ja pojilla on sama valta ja samat vaikutusmahdollisuudet sekä yhtäläiset oikeudet, vastuut, velvollisuudet ja mahdollisuudet kaikilla elämän osa-alueilla. Pohjoismaat ovat päässeet pitkälle tasa-arvotyössään lainsäädännön ja poliittisten toimien avulla, mutta emme ole saavuttaneet todellista sukupuolten välistä tasa-arvoa. Tasa-arvoisen yhteiskunnan aikaansaamiseksi tarvitaan laaja-alaista tasa-arvopolitiikkaa, joka hyödyttää yksilön lisäksi koko yhteiskuntaa. Kehitystä kaikilla yhteiskunnan aloilla rikastuttaa se, että hyödynämme sekä naisten että miesten osaamista, tietoja ja kokemusta sekä huomioimme heidän arvonsa ja vaikutusmahdollisuutensa.

Pohjoismaat, Ahvenanmaa, Färsaaret ja Grönlanti ovat toisinaan valinneet eri teitä, rakenteita ja toimenpiteitä tasa-arvon saavuttamiseksi, mutta olennaista on, että kaikki ovat toimineet aktiivisesti hyvien tulosten saavuttamiseksi. Niitä ei synny itsestään, vaan taustalla on kovaa työtä, jota on vaalittava takaiskujen välttämiseksi. On jatkuva prosessi rakentaa tasa-arvoisia ja demokraattisia yhteiskuntia, joissa naisilla ja miehillä on yhtäläiset mahdollisuudet, oikeudet ja vastuut. Tasa-arvo ei

ole irrallinen ilmiö, vaan se liittyy meidän kaikkien elämään.

Pohjoismaisen tasa-arvoyhteistyön päätavoitteet vuosina 2015–2018 ovat seuraavat:

1. Edistetään tehokasta ja monipuolista kansallista tasa-arvotyötä Pohjoismaissa, Ahvenanmaalla, Färsaarilla ja Grönlannissa.
2. Tuetaan maiden kansainvälisiä tasa-arvoalan velvoitteita ja luodaan Pohjoismaiden välistä synergiaa.
3. Edistetään kansalaisten, parlamentaarikkojen ja hallitusten tietämystä tasa-arvosta ja pohjoismaisesta tasa-arvoyhteistyöstä.
4. Tuetaan kaikkia Pohjoismaiden ministerineuvoston sektoreita tasa-arvon edistämistyössä.

1. Pohjoismaisen tasa-arvoyhteistyön tehtävänä on edistää tehokasta ja monipuolista kansallista tasa-arvotyötä Pohjoismaissa, Ahvenanmaalla, Färsaarilla ja Grönlannissa.

Pohjoismainen tasa-arvoyhteistyö on edistänyt tietämyksen lisäämistä ja syvempää yhteistoimintaa maiden välillä. Konferenssien, kokousten, tietokoosteiden, raporttien ja tutkimuksen kautta saamme lisätietoa, joka vie meitä lähemmäksi tasa-arvoisen Pohjolan tavoitetta. Pohjoismainen tasa-arvoyhteistyö edistää osaltaan kunkin Pohjoismaan työtä tasa-arvon toteutumiseksi ja sillä pyritään myös saavuttamaan tasa-arvo Pohjoismaiden ministerineu-

voston omissa elimissä ja hankkeissa. Pohjoismaat pyrkivät yhteistyön kautta opettamaan ja tukemaan toisiaan jakamalla sekä hyviä että huonoja kokemuksia.

2. Pohjoismaisen tasa-arvoyhteistyön tehtävänä on tukea maiden yhteistyötä kansainvälisten tasa-arvoalan velvoitteiden täyttämässä ja luoda Pohjoismaiden välistä synergiaa.

Tasa-arvo on Pohjoismaille profiilikysymys, ja muut maat ovat kiinnostuneita kuulemaan Pohjoismaiden kokemuksista tasa-arvotyön parissa. Kokemuksemme mukaan tasa-arvo ei ole ainoastaan oikeudenmukaisuus- ja demokratiakysymys, vaan se on myös taloudellinen välttämättömyys ja pohjoismaisten hyvinvointiyhteiskuntien peruspilari. Pohjoismaiden tulee jatkossakin toimia kansainvälisesti aktiivisena vastuullisena yhteistyöalueena, joka vuoropuhelun ja keskustelun avulla pyrkii edistämään tasa-arvoa kansainvälisillä foorumeilla. Pohjoismaisen tasa-arvoyhteistyön tehtävänä on myös tukea maiden yhteistyötä kansainvälisten velvoitteiden osalta ja luoda synergiaa Pohjoismaiden välillä.

Pohjoismaat haluavat olla kansainvälisesti aktiivinen vastuullinen yhteistyöalue ja tekevät sen vuoksi ohjelmakaudella yhteistyötä asianomaisten toimijoiden kanssa tarpeen mukaan.

YK:n puitteissa pohjoismaisen yhteistyön kautta pyritään edelleen tukemaan Pohjoismaiden tasa-arvopoliittisia aloitteita ja tekemään pohjoismaista tasa-arvoyhteistyötä näkyväksi.

Ohjelmakauden aikana panostetaan yhteistyöhön Pohjolan lähialueiden kanssa, painottaen erityisesti Baltian maita, Luoteis-Venäjää ja arktista aluetta. Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistyö perustuu vuoropuheluun ja tasavertaisuuteen. Työtä tehdään Pohjoismaiden ja Baltian maiden erillisen yhteistyösopimuksen pohjalta sekä noudattaen Pohjoismaiden ministerineuvoston yleisiä suuntaviivoja yhteistyölle Viron, Latvian ja Liettuan kanssa. Luoteis-Venäjän kanssa tehtävän yhteistyön tavoitteena on kehittää hyviä naapuruussuhteita ja siinä pyritään vahvistamaan demokratiaa ja tasa-arvoa koko alueella. Työtä tehdään Pohjoismaiden ministerineuvoston ja Luoteis-Venäjän yhteistyötä koskevien suuntaviivojen mukaisesti. Yhteistyö arktisella alueella pohjautuu Pohjoismaiden ministerineuvoston arktiseen yhteistyöohjelmaan.

3. Pohjoismaisen tasa-arvoyhteistyön tulee edistää kansalaisten, parlamentaarikkojen ja hallitusten tietämystä tasa-arvosta ja tasa-arvoyhteistyöstä Pohjoismaissa.

Pohjoismaat ovat vuosien ajan hyödyntäneet yhteisiä vahvuuksiaan tavoitteena luoda synergiaa ja vaihtaa kokemuksia tehokkaiden ratkaisujen

kehittämiseksi eri aloilla Pohjoismaiden sekä Ahvenanmaan, Färsaarten ja Grönlannin kansalaisten hyväksi. Tutkimusten mukaan tietämys pohjoismaisesta yhteistyöstä on heikentynyt Pohjoismaiden kansalaisten parissa. Tutkimukset osoittavat myös, että vaikka tasa-arvoa pidetään perusarvona Pohjoismaissa, Ahvenanmaalla, Färsaarilla ja Grönlannissa, ymmärrys aktiivisen tasa-arvotyön merkityksestä ja välttämättömyydestä on vähenemässä. Tekemällä Pohjoismaiden tasa-arvoyhteistyötä näkyväksi tuodaan selkeämmin esiin myös tasa-arvo-osaamista ja sen merkitystä Pohjoismaiden hyvinvointiyhteiskunnille. Pohjoismaisen tasa-arvoyhteistyön tulee luoda keskustelumahdollisuuksia kaikkialla Pohjoismaissa, ja asiasta poliittisesti vastaavien tulee aktiivisesti osallistua asennemuutostyöhön tiedotuksen ja joukkoviestinten kautta.

4. Pohjoismaisen tasa-arvoyhteistyön tulee tukea kaikkia Pohjoismaiden ministerineuvoston sektoreita tasa-arvon edistämistyössä.

Pohjoismaisten yhteistyöministerien (MR-SAM) päätös tasa-arvonäkökulman valtavirtaistamisesta kaikessa Pohjoismaiden ministerineuvoston toiminnassa tarjoaa menetelmän, jolla voidaan luoda paremmat edellytykset Pohjoismaiden ministerineuvoston tavoitteelle sukupuolten välisestä tasa-arvosta. Strategian mukaan kaikkien sektorien tulee sisällyttää sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulma toimin-

taansa. Tasa-arvon valtavirtaistaminen toteutetaan siten, että yhteistyöalueet hyödyntävät päätösten ja toimenpiteiden sukupuolinäkökulmat esiin tuovia välineitä ja menetelmiä. Valtavirtaistamisen edellytyksenä on se, että selvitetään päätösten ja arviointien seurauksia tasa-arvonäkökulmasta ja täytetään sektorin asettamat tasa-arvotavoitteet. Kunkin sektorin vastuulla on laatia ja toteuttaa omalle yhteistyöalalleen relevantteja konkreettisia ja erityisiä tasa-arvotavoitteita. Sektorit raportoivat vuosittain tasa-arvotyöstään. Raportit kootaan Pohjoismaiden ministerineuvoston tasa-arvoselonteokoon, joka annetaan Pohjoismaiden neuvostolle vuotuisen istunnon yhteydessä.

Vaikka kullakin sektorilla on vastuu tasa-arvon edistämisestä omassa toiminnassaan, on tärkeää, että yhteistyöministerit jatkossakin kantavat vastuuta aloitteentekijöinä ja kehittävinä asiantuntijaelimenä aktiivisen pohjoismaisen tasa-arvopolitiikan edistämistyössä. Vuoropuhelu ja yhteistyö eri sektorien ja tasa-arvosektorin välillä on edellytyksenä onnistuneelle valtavirtaistamistelle. Tasa-arvosektori toimii valtavirtaistamistyön tukijana ja koordinoijana.

Työn organisointi

Tasa-arvoasiain ministerineuvostolla (MR-JÄM) on vastuu pohjoismaisesta tasa-arvoyhteistyöstä. Tasa-arvoasiain virkamieskomitea (ÄK-JÄM) valmistelee asioita ministerineuvostolle ja toteuttaa sen päätöksiä. Puheenjohtajamaa johtaa työtä ministerineuvostossa ja virkamieskomiteassa. Ministerineuvoston toimintaa kuvaillaan vuotuisessa sektoriohjelmassa, jossa esitellään kunkin vuoden toimet alan yhteistyöohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi. Ministerineuvostolla on yhteistyöelin, Pohjoismainen tasa-arvotiedon keskus (NIKK), jonka tehtävänä on välittää ja tehdä näkyväksi pohjoismaista tasa-arvoalan tutkimusta, politiikkaa ja tietoa. NIKKin tehtävänä on lisäksi järjestää ministerineuvoston rahoittamia hakukierroksia pohjoismaista ja tasa-arvopoliittista lisäarvoa tuottaville hankkeille.

Tasa-arvotyön tulee perustua luotettavaan tietopohjaan, kuten sukupuolen mukaan jaettuihin tilastoihin, sukupuolitutkimukseen ja aktiivisesta tasa-arvotyöstä vastaavien henkilöiden tasa-arvoosaamiseen. Käytössä on useita eri työmenetelmiä: mielipidevaikuttaminen, hyvien esimerkkien jakaminen, pohjoismainen ja kansainvälinen keskustelu, kannustaminen yhteispohjoismaiseen tasa-arvotutkimukseen, tutkimuskatsausten kokoaminen, verkostojen koordinointi sekä tiedonvaihto kansallisen lainsäädäntötyön osalta.

Yhteistyö on dynaamista ja sitä mukautetaan jatkuvasti maiden tarpeiden sekä Pohjoismaiden,

Ahvenanmaan, Färsaarten ja Grönlannin hallitusten kannalta ajankohtaisten kysymysten mukaan.

Yhteistyöohjelman kaksi pääteemaa

Yhteistyöohjelmassa on kaksi pääteemaa: julkinen tila sekä hyvinvointi ja innovaatio. Näihin sisältyy osatavoitteita, joihin Pohjoismaiden tasa-arvoministerit keskittyvät yhteistyökaudella 2015–2018. Nämä kaksi laaja-alaista teemaa korostavat ja selkiyttävät määrätietoisien työn tarvetta tasa-arvon edistämiseksi. Tasa-arvoministereillä on ohjelmakaudella myös mahdollisuus priorisoida muita kysymyksiä, jotka kytetään sektoriohjelmaan. Tasa-arvotyön onnistuminen edellyttää myös monialaista yhteistyötä.

Horisontaaliset teemat: kestävä kehitys sekä miesten ja poikien aktiivinen osallistuminen

Ohjelmassa on kaksi horisontaalista teemaa: kestävä kehitys erityisesti monimuotoisuuden näkökulmasta sekä miesten ja poikien aktiivinen osallistuminen tasa-arvotyöhön.

Pohjoismaiden ministerineuvoston kestävä kehityksen strategia on yleinen ohjausasiakirja kaikille Pohjoismaiden ministerineuvoston sektoreille ja sen osalta tasa-arvosektori tuo esiin sosiaalisen kestävyuden merkityksen ja siihen sisältyvän monimuotoisuusnäkökulman. Sukupuoli, ikä, uskonto, seksuaalinen suuntautuminen, toimintakyky ja etninen tausta vaihtelevat. Yhteiskunnan normit ja arvot saattavat helposti

rajoittaa ihmisiä ja johtaa siihen, että yksilöiden eri ominaisuudet, valmiudet ja osaaminen jäävät ottamatta huomioon. Tasa-arvosektori pyrkii sen vuoksi kestäväen kehityksen strategian avulla sisällyttämään monimuotoisuusnäkökulman toimintaansa tarvittavissa yhteyksissä.

Miesten ja poikien näkökulma on keskeinen osa tasa-arvotyötä. Aiemmin miehet ja tasa-arvo oli alue, jossa miehet osallistuivat naisten taisteluun tasa-arvon puolesta. Nykyään on kyse myös miehiin erityisesti liittyvistä tasa-arvo-ongelmista, jotka koskevat esimerkiksi terveyttä ja hyvinvointia, koulutusta, syrjäytymistä ja isyyttä

tai yhteenkuuluvuutta. Sukupuoli ei ole ainoa selitys naisten ja miesten välisiin eroihin, eivätkä erot itsessään välttämättä ole tasa-arvo-ongelmia. Tasa-arvon edistämiseksi on kuitenkin tärkeää selvittää ja tarkkailla miesroolia eri tilanteissa yhteiskunnassa, työmarkkinoilla ja perheessä. Hoivatyön tasa-arvoisempi jakautuminen perheessä edistää sekä naisten mahdollisuuksia työmarkkinoilla että miesten roolia isinä. Miesten työskentely perinteisillä naisvaltaisilla aloilla murtaa sukupuolen mukaan jakautuneita työmarkkinoita ja edistää molempien sukupuolten ura- ja työmahdollisuuksia sekä pienentää sukupuolittuneisuudesta aiheutunutta palkkakuilua naisten ja miesten välillä.

Julkinen tila

Naisten ja miesten yhtäläiset mahdollisuudet osallistua politiikan muotoiluun ja yhteiskunnan kehittämiseen ovat demokraattisen julkisen tilan perusta. Naisilla ja miehillä sekä tytöillä ja pojilla on oikeus osallistua ja antaa panoksensa julkiseen keskusteluun sekä mediassa, politiikassa, taloudessa että päätöksenteossa. Julkisessa tilassa rakenteet ja stereotyyppiset käsitykset naisista ja miehistä sekä tytöistä ja pojista voivat vahvistua, mikä saattaa rajoittaa naisten ja miesten yhtäläisiä mahdollisuuksia osallistua demokraattiseen keskusteluun. Julkinen tila kattaa median eri tyypit ja osa-alueet, kuten tiedotusvälineet, mainokset, tietokonepelit ja sosiaalisen median.

Pohjoismaiden, Ahvenanmaan, Färsaarten ja Grönlannin tavoitteena on, että:

Naisilla ja miehillä on samat lähtökohdat ja mahdollisuudet vaikuttamiseen ja valtaan osallistuessaan pohjoismaisten hyvinvointiyhteiskuntien päätösprosesseihin ja yhteiskunnan muovaamiseen.

Pohjoismaat tunnetaan naisten suhteellisen korkeasta osuudesta parlamenteissa ja hallituksissa. Tämä on seurausta yli satavuotisesta prosessista, jossa kunkin Pohjoismaan tavoitteena on ollut lisätä naisedustusta sekä maiden poliitti-

sessä järjestelmässä että sen ulkopuolella. Tästä huolimatta valta, vastuu ja sosiaaliset resurssit jakautuvat edelleen epätasaisesti naisten ja miesten välillä Pohjoismaissa. Naisilla ja miehillä tulee olla yhtäläiset mahdollisuudet osallistua päätösprosesseihin yhteiskunnan eri osa-alueilla Pohjoismaissa. Yhteiskunnan koostumuksen tulee heijastua päätösprosesseihin demokratian ja sen toiminnan edistämiseksi. Ennakkokäsitykset, stereotyyppit ja sosiaaliset normit eivät saa rajoittaa naisia ja miehiä saamasta samoja mahdollisuuksia muovata ja luoda politiikkaa, käytäntöjä ja taloutta.

Pohjoismaissa naisilla ja miehillä on yhtäläiset mahdollisuudet käyttää mediaa ja vaikuttaa mediassa.

Median keskeisenä tehtävänä on heijastella yhteiskunnan monimuotoisuutta. Useat eri tutkimukset osoittavat, että naiset ja miehet ovat epätasaisesti edustettuina mediassa, ja lisäksi uutisten laatijoiden ja välittäjien sukupuolijakauma on epätasainen Pohjoismaissa. Myös naisten osuus media-alan päättävissä tehtävissä on miehiä alhaisempi, ja naiset ovat aliedustettuja uutisten asiantuntijoina ja kohteina.

Torjutaan julkisen tilan seksualisoitumista.

Naisten ja miesten esittäminen julkisessa tilassa sukupuolittuneesti ja stereotyyppisesti murentaa tavoitetta tasa-arvoisesta yhteiskunnasta. Kapea-alaiset mediakuvat naisista ja miehistä, tiukat vaatimukset kehon, ulkonäön ja kilpailukykyisen käyttäytymisen osalta sekä kasvava julkisen tilan seksualisoituminen tuottavat tytöille ja pojille rajoittuneita ja yksipuolisia roolimalleja ja esikuvia. Tapa, jolla naisia ja miehiä sekä tyttöjä ja poikia tuodaan esille joukkoviestimissä, kulttuurissa ja viestinnässä, vaikuttaa ihmisen identiteettiin. Keskeinen kysymys onkin, miten stereotyyppisiä sukupuolikäsityksiä välitetään ja mahdollisesti vahvistetaan mediassa, sosiaalinen media mukaan lukien.

Tasa-arvon vastustus ja sukupuoleen perustuvat vihanilmaukset torjutaan.

Tasa-arvoa ja feminismiä vastaan ilmenee vastustusta sekä kansainvälisesti että Pohjoismaissa. Pohjoismaissa keskustellaan rakenteellisesta epätasa-arvosta naisen ja miesten sekä poikien ja tyttöjen välillä ja siitä, ovatko erot jo tasoittuneet, tai kuka epätasa-arvosta hyötyy. Keskusteluihin liittyy usein ennakkoluuloja. Tasa-arvon vastustus ilmenee muun muassa nimettöminä vihaviesteinä, jotka on suunnattu naisille. Julkinen keskustelu, joka korostaa ja toistaa kielteisiä ja stereotyyppisiä kuvia muun muassa naisista, lisää vastustusta entisestään. Vastustuksen voi kohdata tuomalla esiin

molempien sukupuolten oikeuksia, velvollisuuksia ja mahdollisuuksia sekä keskustelemalla tasa-arvosta ja parantamalla tietämystä rakenteellisesta epätasa-arvosta.

Hyvinvointi ja innovaatio

Pohjola on innovatiivinen alue useilla osa-alueilla, kuten hyvinvoinnin, koulutuksen, luovuuden, kestävä kehityksen, yrittäjyyden ja tutkimuksen saralla. Pohjoismaiden yhteiskunnille on tunnusomaista pitää esillä seuraavia kysymyksiä: naisten ja miesten yhtäläiset mahdollisuudet osallistua työmarkkinoille ja koulutukseen, perhe- ja työelämän yhdistäminen, terveyspalvelujen saanti ja fyysinen koskemattomuus. Tasa-arvo on sekä innovaatioiden että hyvinvoinnin perusta. Innovatiiviset tasa-arvoa edistävät sosiaaliset ratkaisut ovat vahvistaneet Pohjoismaiden hyvinvointiyhteiskuntien kehitystä.

Pohjoismaiden, Ahvenanmaan, Färsaarten ja Grönlannin tavoitteena on, että:

Pohjoismaissa naisilla ja miehillä sekä tytöillä ja pojilla on yhtäläiset mahdollisuudet koulutukseen, oppimiseen ja tutkimukseen sekä yksilöllisten tavoitteiden, kiinnostusten ja kykyjen kehittämiseen.

Pohjoismaissa on nykyään enemmän korkeasti koulutettuja naisia kuin miehiä. Tytöillä ja pojilla tulee olla yhtäläinen pääsy koulutukseen, eivätkä stereotyyppiset sukupuolikäsitykset saa vaikuttaa opintojen valintaan. Lasten sukupuoliroolit muotoutuvat varhain, ja siksi on tärkeää sisällyttää tasa-arvonäkökulma opintosuunnitelmiin. On välttämätöntä pyrkiä aktiivisesti siihen, että päiväkodit ja

koulut antavat tytöille ja pojille samat perustaidot ja yhtäläiset mahdollisuudet. Siten vältetään sukupuolen aiheuttamia eroja tyttöjen ja poikien taidoissa ja valmiuksissa koulun päättyessä. Toinen tärkeä näkökulma koulujen tasa-arvotyötä koskien on pääsy perinteisistä stereotyyppisistä käsityksistä vapaaseen opintojen ohjaukseen. Se luo pohjan koulutus- ja ammatinvalinnoille, joita sukupuoli ei rajoita. Yhteistyö vanhempien ja kansalaisjärjestöjen (mukaan lukien nuorisojärjestöt), kuntien, aluehallinnon ja yksityisen sektorin kanssa on ratkaisevaa tasa-arvotyön onnistumiseksi kouluissa.

Pohjoismaissa naisilla ja miehillä on yhtäläiset mahdollisuudet osallistua työmarkkinoille ja saavuttaa taloudellinen riippumattomuus.

Yhtäläiset mahdollisuudet ansiotyöhön, palkkatuloon ja sen myötä taloudelliseen riippumattomuuteen ovat välttämätön edellytys naisten ja miesten väliselle tasa-arvolle. Sama palkka samasta työstä on lakisääteinen oikeus kaikissa Pohjoismaissa ja myös tasa-arvopoliittinen tavoite. Talouskasvun perusedellytyksenä on molempien sukupuolten laaja osallistuminen työmarkkinoille.

Yksi Pohjoismaiden tasa-arvopoliittisista tavoitteista on kauan ollut luoda naisille ja miehille yhtäläiset edellytykset työmarkkinoilla. Naisilla ja

miehillä tulee olla yhtäläiset mahdollisuudet valita ammattinsa ja päästä korkeisiin virkoihin. Pohjoismaiden työmarkkinoille tunnusomaista on myös eri alojen jakautuminen sukupuolen mukaan. Naisvaltaisilla aloilla on usein matalat palkat ja miesvaltaisilla aloilla taas korkeat palkat. Tunnusomaista on myös naisten ja miesten epätasainen jakautuminen eri tehtävätasoilla, minkä seurauksena saatavilla olevia voimavaroja ei hyödynnetä optimaalisesti.

Pohjoismaissa naisilla ja miehillä on yhtäläiset mahdollisuudet yhdistää perhe- ja työelämä.

Pohjoismaissa naisilla on nykyään miehiä suurempi vastuu perheestä ja kodista, ja suurissa osissa Pohjolaa miesten on edelleen naisia vaikeampaa jäädä vanhempain- tai hoitovapaalle. On edistettävä sekä naisten että miesten mahdollisuuksia toimia vanhempina, osallistua lastenkasvatukseen ja antaa panoksensa perheen ansiotuloihin. Pohjoismaissa naiset työskentelevät nykyään myös miehiä useammin osa-aikaisesti, usein voidakseen yhdistää työ- ja perhe-elämän. Tämä vaikuttaa sekä yhteiskunnan talouteen että yksilöllisellä tasolla niin palkka- ja urakehitykseen kuin eläkkeen suuruuteen. Tasapainon saavuttaminen työ- ja perhe-elämän välillä on haaste sekä naisille että miehille. Tasaisempi vastuun- ja työnjako sekä palkkatyön että palkattoman työn osalta on tavoiteltavaa myös siksi, että se loisi naisille ja miehille

yhtäläisiä mahdollisuuksia vapaa-ajan toimintaan ja vapaaehtoistyöhön.

Nollatoleranssi sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa kohtaan Pohjoismaissa.

Sukupuoleen perustuva väkivalta kaikissa muodoissaan vaikuttaa enimmäkseen naisiin. Sukupuoleen perustuva väkivalta kattaa esimerkiksi kotiväkivallan, lähisuhdeväkivallan, seksuaalisen väkivallan eri muodoissaan, pakkoavioliitot, naisten sukupuolielinten silpomisen, kunniaväkivallan ja painostuksen sekä seksuaalisessa hyväksikäyttötarkoituksessa käytävän ihmiskaupan. Sukupuoleen perustuva väkivalta rikkoo ihmisoikeuksia ja on syrjinnän muoto sekä lisäksi merkki naisten ja miesten historiallisesti epätasa-arvoisista valtasuhteista. Sukupuoleen perustuva väkivalta vaarantaa uhrin turvallisuuden, toimii tasa-arvon esteenä ja aiheuttaa lisäksi suuria taloudellisia kuluja yhteiskunnalle. Sukupuoleen perustuvan väkivallan riskiryhmään joutuvia tulee suojella, ja uhrien oikeudet ovatkin keskeisellä sijalla sukupuoleen perustuvan väkivallan torjumistyössä. Työ sukupuoleen perustuvan väkivallan torjumiseksi vaatii myös ennaltaehkäiseviä toimia, joihin kuuluvat asenteiden ja stereotyyppisten sukupuoliroolien muuttaminen. Työhön osallistetaan kaikki asianomaiset toimijat, kuten viranomaiset, yksityinen sektori, tiedotusvälineet ja kansalaisyhteiskunta.

Lisätään tietämystä naisten ja miesten sekä tyttöjen ja poikien terveydestä ja taataan yhtäläinen pääsy terveys- ja sosiaalipalveluihin sekä yhtäläiset mahdollisuudet terveyteen ja hyvinvointiin.

Kaikilla on sukupuolesta riippumatta oikeus parhaimpaan mahdolliseen fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin, terveyteen sekä terveydenhuoltoon ja sosiaalipalveluihin, jotta jokaisella olisi mahdollisuus osallistua julkisen ja yksityisen elämän kaikkiin tasoihin. Sukupuolten välillä on eroja sekä elinajanodotteessa että pääsyssä terveydenhuoltoon, sosiaalipalveluihin, tarvittaviin lääketieteellisiin tutkimuksiin ja sairauspoissaoloihin. Terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä kysymyksiä tulee tarkastella tasa-arvonäkökulmasta, jotta voidaan turvata tasavertainen terveys naisille ja miehille sekä tytöille ja pojille.

Pohjoismaiden tasa-arvoyhteistyön virstanpylväitä 1974–2014

2014

Vuoden aikana vietetään pohjoismaisen tasa-arvoyhteistyön 40-vuotisjuhlavuotta, ja sen kunniaksi Reykjavikissa järjestetään juhlakonferenssi. MR-JÄM tukee Pohjoismainen foorumi Malmö 2014 -tapahtumaa.

Tärkeitä hankkeita:

Sektorienväliset hankkeet ja useita hallinnonaloja kattava yhteistyö

- Pohjoismainen lastenkirja-antologia
- Sukupuoli ja media – Pohjoismainen foorumi tiedotusvälineiden tasa-arvon lisäämiseksi
- Sukupuoli ja tasa-arvo arktisella alueella

Miesten ja poikien aktiivinen osallistuminen

- Miehisyyden muuttumista käsittelevä konferenssi
- Tasa-arvo työmarkkinoilla
- Osa-aikatyötä, sukupuolta sekä tulojen ja varallisuuden jakautumista Pohjoismaissa käsittelevä päätöskonferenssi
- Samapalkkaisuuskonferenssi
- Konferenssi tasa-arvoisista työmarkkinoista Länsi-Pohjolassa

Nollatoleranssi sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa kohtaan

- Sukupuoleen perustuvan väkivallan nollatoleranssia käsittelevä asiantuntijaseminaari
- Yhteistyössä Baltian maiden kanssa *International Conference on Sexual Assault*

YK:n naisten asemaa käsittelevän toimikunnan (CSW) vuotuisen kokouksen yhteydessä järjestetään kaksi pohjoismaista oheistapahtumaa: ministeripaneeli *Promoting gender equality through education* ja asiantuntijaseminaari *Do Everything: Break Stereotypes when Choosing Education and Work*.

2013

Työ sukupuolinäkökulman valtavirtaistamiseksi käynnistetään uudelleen Pohjoismaiden ministerineuvostossa.

Tärkeitä hankkeita:

- Tasa-arvonäkökulman valtavirtaistamisen tukeminen Pohjoismaiden ministerineuvoston sisäisessä työssä
- Tasa-arvonäkökulman valtavirtaistaminen huomioidaan priorisointibudjetissa
- *Nordic Project on Gender Mainstreaming – best practice and effects*

Ilmasto ja kestävä kehitys

- Sukupuoli, ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuus – CSW ja Washington

Sektorienväliset hankkeet ja useita hallinnonaloja kattava yhteistyö

- *Gender Balance in Research in the Nordic Countries*
- Tasa-arvo ja nuoret Washingtonissa järjestetyn Nordic Cool -kulttuurifestivaalin yhteydessä

Tasa-arvo työmarkkinoilla

- Osa-aikatyötä, sukupuolta ja tulojen ja varallisuuden jakautumista Pohjoismaissa käsittelevä tutkimushanke ja sen tuloksia esittelevä konferenssi

Tasa-arvo koulutuksessa

- Raportti ja konferenssi tasa-arvosta ja tasa-arvonäkökulman valtavirtaistamisesta Pohjoismaiden päiväkodeissa ja kouluissa

Sukupuoli, etnisyys ja tasa-arvo

- Nykyisen pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan tasa-arvoa käsittelevä konferenssi

Nollatoleranssi sukupuoleen perustuvaa väkivaltaa kohtaan

- Parisuhdeväkivallan riskiarviointia käsittelevä asiantuntijaseminaari

YK:n naisten asemaa käsittelevän toimikunnan (CSW) vuotuisen kokouksen yhteydessä järjestetään ministeripaneeli *From prevention to response – Engaging men and boys in preventing and ending violence against women and girls* sekä asiantuntijaseminaari *Gender, Climate Change and Biodiversity* yhteistyössä MR-FJLS:n kanssa. Tuetaan kansalaisjärjestöoheistapahtumaa koskien kriisikeskusten (turva-asuntojen) pohjoismaista mallia.

2012

MR-JÄM jatkaa työtä *Tasa-arvo luo kestävää yhteiskuntaa* -yhteistyöohjelman parissa. Pohjoismainen samapalkkaisuusverkosto aloittaa työnsä.

Tärkeitä hankkeita:

Ilmasto ja kestävä kehitys

- Rio+20-konferenssi: *Gender Equality is Sustainability* -seminaari
- Uutta kestävän kehityksen strategiaa koskevat näkemykset

Sektorienväliset hankkeet ja useita hallinnonaloja kattava yhteistyö

- *Gender Balance in Research in the Nordic Countries*
- *Trends and legal dilemmas – Nordic Conference on Anti-discrimination*
- Lisääntymisteknologiaa käsittelevä pohjoismainen seminaari

Miesten ja poikien aktiivinen osallistuminen

- Miehiä ja tasa-arvoa käsittelevä työryhmä (perustettu vuonna 2011)
- Miehisyyden muuttumista käsittelevä konferenssi – miehet, tasa-arvo ja elämänlaatu
- Saamelainen tasa-arvokonferenssi
- Seksikaupan torjuminen – yhteispohjoismainen ohjeistus
- Miesten rekrytointia hoiva-alalle käsittelevä seminaari

Tasa-arvo työmarkkinoilla

- *Trends and legal dilemmas – Nordic Conference on Anti-discrimination*
- Samapalkkaisuusverkosto Pohjoismaissa
- Osa-aikatyötä, sukupuolta ja tulojen ja varallisuuden jakautumista Pohjoismaissa käsittelevä tutkimushanke
- Miesten rekrytointia hoiva-alalle käsittelevä seminaari

YK:n naisten asemaa käsittelevän toimikunnan (CSW) vuotuisen kokouksen yhteydessä järjestetään ministeripaneeli *Equality between Women and Men – the Nordic Way* ja asiantuntijaseminaari *Rural women – an economic potential*.

Yhteistyössä Baltian maiden kanssa järjestetään Pohjoismaiden ja Baltian maiden pyöreän pöydän keskustelu tasa-arvosta ja tiedotusvälineistä.

2011

MR-JÄM jatkaa tasa-arvotyötä ilmaston ja kestävä kehityksen parissa. Miehiä ja tasa-arvoa käsittelevä työryhmä jatkaa työtään.

Tärkeitä hankkeita:

- Tasa-arvo ja ilmastonmuutos, Turussa järjestetyn kestävä kehityksen konferenssin oheistapahtuma
- Tasa-arvo ja ilmastonmuutos, Pohjoismaiden neuvoston istunnon yhteydessä järjestetty oheistapahtuma
- Equal Climate -portaali

- Miehiä ja tasa-arvoa käsittelevä työryhmä
- Pohjoismaiden vanhempainvapaita, hoivapolitiikkaa ja tasa-arvoa käsittelevä raportti käännetään englanniksi (*Parental leave, childcare and gender equality in the Nordic countries*)
- Konferenssi *Nordic Challenges, Future Possibilities – Gender Awareness in Schools and Teacher Education*

YK:n naisten asemaa käsittelevän toimikunnan (CSW) vuotuisen kokouksen yhteydessä järjestetään sukupuolta ja ilmastonmuutosta käsittelevä näyttely sekä pohjoismainen oheistapahtuma *Beijing +15: Achievements and Challenges for Gender Equality – a Practical Approach*, jonka aiheena on 15 vuoden takainen Pekingin naiskonferenssi ja käytännöllinen lähestymistapa sukupuolten välisen tasa-arvon saavutuksiin ja haasteisiin.

2010

Tanskan puheenjohtajakaudella laaditaan pohjoismaisen tasa-arvoyhteistyön uusi nelivuotinen yhteistyöohjelma vuosiksi 2010–2014.

YK:n naisten asemaa käsittelevän toimikunnan (CSW) vuotuisen kokouksen yhteydessä New Yorkissa järjestetään pohjoismainen oheistapahtuma, jossa esitellään 15 vuoden takaisen Pekingin naiskonferenssin jälkeen tehdyn tasa-arvotyön tuloksia ja haasteita.

Pohjoismaista tasa-arvotiedon keskusta (NIKK) arvioidaan.

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Tasa-arvoa Länsi-Pohjolan näkökulmasta käsittelevä seminaari, Ilulissat, Grönlanti
- Pohjoismaiden tulevaa tasa-arvopolitiikkaa käsittelevä seminaari Pohjoismaiden neuvoston istunnon yhteydessä Reykjavikissa Islannissa
- Talouskriisiä ja sukupuolen mukaan jakautuneita työmarkkinoita tarkasteleva hanke
- Tasa-arvoa Pohjoismaiden eri etnisten ryhmien keskuudessa käsittelevä hanke
- Globalisaatioaloitteita koskeva hanke

Huomautus: Lisäksi painopistealueiden ulkopuolella ohjelmakauden alettua toteutetaan ja rahoitetaan pohjoismaisen yhteistyöohjelman kick off -seminaari.

2009

YK:n naisten asemaa käsittelevän toimikunnan (CSW) vuotuisen kokouksen yhteydessä New Yorkissa järjestetään tasa-arvoa ja ilmastonmuutosta käsittelevä pohjoismainen oheistapahtuma.

Kööpenhaminassa Tanskassa pidettävän YK:n ilmastokokouksen yhteydessä järjestetään tasa-arvoa ja ilmastonmuutosta käsittelevä oheistapahtuma.

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Tasa-arvoa lainsäädännössä käsittelevä seminaari, Tórshavn, Färsaaret
- Tasa-arvoa koulussa käsittelevä seminaari, Tórshavn, Färsaaret

- Koulujen tasa-arvokasvatusta käsittelevä pohjoismainen konferenssi, Reykjavik, Islanti
- Vanhempainvapaata, hoivapolitiikkaa ja sukupuolten välistä tasa-arvoa käsittelevä konferenssi, Reykjavik, Islanti
- Sukupuolta ja valtaa käsittelevän hankkeen päätöskonferenssi, Reykjavik, Islanti
- Konferenssi *Gender Equality and Demography*, Pietari, Venäjä
- Tasa-arvoa ja ilmastonmuutosta tarkasteleva pohjoismainen hanke
- Koulutus- ja tutkimusministerineuvosto käynnistää sukupuolta ja kulttuuria tarkastelevan pohjoismaisen hankkeen. MR-JÄM tukee hanketta.

Ruotsissa järjestettiin vuonna 2008 pohjoismainen globalisaatiofoorumi, jonka kynnyksellä ilmestyi pohjoismainen globalisaatiobarometri *Global press – nordiska lösningar? Nordisk globaliseringsbarometer 2008*. Myöhemmin järjestetään globalisaatiota, sukupuolta ja tasa-arvoa käsittelevä pohjoismainen konferenssi.

2008

Virossa pidetään NB8-kokous. Uusi yhteistyöohjelma vuosiksi 2009–2010 hyväksytään.

Pohjoismaiden ja Baltian maiden tasa-arvoministerit laativat Pohjoismaiden ja Baltian maiden aiesopimuksen seksuaalisessa hyväksikäyttötarkoituksessa tapahtuvan ihmiskaupan torjumiseksi.

YK:n naisten asemaa käsittelevän toimikunnan (CSW) vuotuisen kokouksen yhteydessä New Yorkissa järjestetään miesten naiseen kohdistaman väkivallan torjumista käsittelevä pohjoismainen oheistapahtuma.

Virkamieskomiteoiden puheenjohtajille ja Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristön työntekijöille annetaan koulutusta sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulman valtavirtaistamisesta.

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Pohjoismaiden neuvoston istunnon yhteydessä järjestetään pohjoismainen seminaari *Men's violence against women, honour-related violence and oppression and measures to combat trafficking in human beings for sexual purposes*
- Pietarissa Venäjällä järjestetään seksuaalisessa hyväksikäyttötarkoituksessa tapahtuvaa ihmiskauppaa käsittelevä Pohjoismaiden, Baltian maiden ja Venäjän yhteinen sektorienvälinen konferenssi.

2007

Pohjoismaiden ja Baltian maiden välinen ministerikokous. Pohjoismaiden tasa-arvoministerit keskusteleval seksuaalisessa hyväksikäyttötarkoituksessa tapahtuvasta ihmiskauasta.

YK:n naisten asemaa käsittelevän toimikunnan (CSW) vuotuisen kokouksen yhteydessä New Yorkissa järjestetään pohjoismaisen isän uutta roolia käsittelevä pohjoismainen oheistapahtuma.

Women and Men in Dialogue -kymmenvuotisjuhlakonferenssi, Riika, Latvia

Miehiä ja tasa-arvoa käsittelevän hankkeen päätöskonferenssi, Oslo, Norja

Pohjoismaiden saamelainen tasa-arvokonferenssi, Oslo, Norja

Pohjoismaiden ja Baltian maiden naispoliisiverkoston konferenssi, Tampere, Suomi

Lapsen saamisen vaikutusta naisten ja miesten palkkaan tarkasteleva *Lasku lapsensaannista* -raportti ilmestyy. Aiheesta järjestetään konferenssi.

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Johtajuutta sukupuolinäkökulmasta tarkasteleva pohjoismainen tutkimus
- Pohjoismaissa tapahtuvaa ihmiskauppaa ja prostituutiota käsittelevä hanke
- Pohjoismaiden perhe- ja hyvinvointipoliittisia järjestelmiä ja niiden seurauksia sukupuolten välisen tasa-arvon kannalta tarkasteleva pohjoismainen tutkimus esitellään.

2006

MR-JÄM hyväksyy Pohjoismaiden tasa-arvoalan yhteistyöohjelman vuosiksi 2006–2010.

Yhteistyöohjelmassa on kaksi painopistealuetta:

- Sukupuoli ja valta
- Sukupuoli ja nuoret

Järjestetään konferenssi, jossa käsitellään sukupuolta, valtaa sekä nuorten kanssa ja heidän hyväkseen tehtävää yhteistyötä.

YK:n naisten asemaa käsittelevän toimikunnan (CSW) vuotuisen kokouksen yhteydessä New Yorkissa järjestetään pohjoismainen oheistapah-tuma, jossa tarkastellaan naisten osallistumista politiikkaan ja johtamiseen.

Tasa-arvoministerit esittelevät Pohjoismaiden neuvoston istunnossa selvityksen siitä, miten eri ministerineuvostot pyrkivät valtavirtaistamaan sukupuoli- ja tasa-arvonäkökulmaa omassa työssään.

Norjan Tønsbergissa pidetään NB8-kokous. Pohjoismaiden ja Baltian maiden tasa-arvominis-terit hyväksyvät kokouksessa maiden yhteisen yhteistyöohjelman vuosiksi 2007–2008.

Pohjoismainen nuorisopaneeli esittelee tasa-arvoministereille nuoria ja tasa-arvoa käsittelevän pohjoismaisen valkoisen kirjan.

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Miestutkimuskonferenssi, Reykjavik, Islanti
- Pohjoismaiden perhe- ja hyvinvointipoliittisia järjestelmiä käsittelevä konferenssi
- Päätöskonferenssi *The process towards integrating gender perspective in the budgetary process (gender budgeting) – the Nordic experience*, joka päättää

pohjoismaisen hankkeen sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisesta valtion talousarvion laadinnassa

- Ihmiskaupan torjumiseen pyrkiviä koordinoituja toimenpiteitä käsittelevä seminaari yhteistyössä sosiaali- ja terveystalouden virkamieskomitean ja oikeusyhteistyön virkamieskomitean kanssa
- Sukupuolta, kulttuuria ja viestintää tulevaisuuden pohjoismaisessa yhteistyössä käsittelevä seminaari

2005

YK:n naisten asemaa käsittelevän toimikunnan (CSW) vuotuisen kokouksen yhteydessä New Yorkissa järjestetään nuoria ja sukupuolta käsittelevä pohjoismainen oheistapah-tuma.

Rambøll Management suorittaa ÄK-JÄMin toimeksiannosta Pohjoismaisen naistutkimus-instituutin (NIKK) arvioinnin.

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Nuoria ja sukupuolta käsittelevä konferenssi, jossa keskitytään erityisesti poikien ja tyttöjen koulutus- ja ammatinvalintoihin
- Pornografian yleistymisen vaikutusta poikien ja tyttöjen sukupuolikäsityksiin tarkasteleva konferenssi
- Miehiä ja tasa-arvoa käsittelevä seminaari, Kööpenhamina, Tanska
- Miesten tasapainoilua työ- ja perhe-elämän välillä käsittelevä seminaari, Suomi

- Aiemmin järjestetyn kotoutumista ja tasa-arvoa käsitelleen *Samarbeta Jämt i Norden* -seminaarin seurantahanke

2004

Reykjavikissa Islannissa järjestetään pohjoismaisen tasa-arvoyhteistyön 30-vuotisjuhlaseminaari.

Hyväksytään miehiä ja tasa-arvoa käsittelevä toimintasuunnitelma 2004–2005. Toimintasuunnitelmassa on neljä painopistealuetta: sukupuoli-sosialisaatio, miehet ja väkivalta, miehet ja sukupuolittuneet työmarkkinat sekä miesten tasapainottelu työ- ja perhe-elämän välillä. Käynnistetään useita toimenpiteitä.

NB8-ministerikokouksessa hyväksytään Pohjoismaiden ja Baltian maiden uusi yhteistyöohjelma vuosiksi 2004–2006. Ministerit päättävät ehdottaa ihmiskaupan vastaisten toimien koordinoimista viranomaisien, järjestöjen ja toimintaryhmien kesken.

Huumeekysymysten ministerineuvoston ja sosiaali- ja terveyspolitiikan ministerineuvoston välillä käynnistetään erityisesti Luoteis-Venäjään keskittyvää yhteistyötä. Laaditaan sosiaalisen hyvinvoinnin toimintasuunnitelma *Actionplan on Social Well Being*, joka esitellään kick-off -seminaarissa Pietarissa syyskuussa.

Tallinnassa pidetään pohjoisen ulottuvuuden sosiaali- ja terveyskumppanuuden (NDPHS)

ministerikokous, jonka yhteydessä järjestetään pohjoismaainen oheistapahtuma.

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Islannin Akureyrissa järjestetään konferenssi *Gender, Environment and Social Development in the West Nordic Countries and Arctic Areas*.
- Turussa järjestetään Pohjoismaisen foorumin 10-vuotisjuhlaseminaari, johon saapuu osallistujia Pohjoismaista, Baltian maista, Luoteis-Venäjältä ja Puolasta.
- Pohjoismaista miestä tarkasteleva tutkimusohjelma käynnistyy.
- Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista valtion talousarviossa käsittelevä hanke käynnistyy talous- ja rahapolitiikan virkamieskomitean ja ÄK-JÄMin yhteistyöhankkeena.
- Työelämän virkamieskomitea ja ÄK-JÄM käynnistävät keskinäiseen yhteistyöhönsä liittyvän samapalkkaisuutta käsittelevän hankkeen.

2003

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Kotoutumista ja tasa-arvoa käsittelevä konferenssi, Malmö, Ruotsi
- Naisiin ja demokratiaan keskittyvä Itämeren maiden naiset -konferenssisarjan kolmas konferenssi, Tallinna, Viro
- Julkisen tilan pornoistumista käsittelevä pohjoismaainen hanke

2002

Pohjoismaissa ja Baltian maissa toteutetaan naiskaupan vastainen kampanja maiden oikeus- ja tasa-arvoministeriöiden välisenä hankkeena.

Oslossa järjestetään kokous, jossa keskustellaan naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta monikulttuurisessa Pohjolassa.

Uusi gender.norden.org-sivusto julkaistaan.

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Subjektia, politiikkaa ja sukupuolta konstruktiona käsittelevä pohjoismainen tutkimuskonferenssi, Tukholma, Ruotsi
- Tyttöjen ja poikien sukupuolisosialisaatiota julkisessa tilassa käsittelevä pohjoismainen konferenssi

2001

Vilnassa Liettuassa pidetään järjestyksessä toinen naisia ja demokratiaa käsittelevä konferenssi. Sen yhteydessä järjestetään Pohjoismaiden ja Baltian maiden tasa-arvoministerikokous, jossa ministerit hyväksyvät Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistyöohjelman vuosiksi 2001–2003.

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Tasa-arvoa ja arktisen alueen naisia käsittelevä konferenssi, Saariselkä, Suomi
- Sukupuolitietoista budjetointia käsittelevä korkean tason konferenssi *Towards Gender Responsive Budgeting*, Bryssel, Belgia

- *Kan menn?* -raportti ilmestyy, ja Kööpenhaminassa järjestetään miehiä, työelämää ja tasa-arvoa käsittelevä konferenssi.

2000

MR-JÄM hyväksyy Pohjoismaiden tasa-arvoalan yhteistyöohjelman vuosiksi 2001–2005. Yhteistyöohjelmassa on kolme painopistealuetta:

- Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista valtion talousarviossa käsittelevä hanke käynnistyy
- Miehet ja tasa-arvo
- Naisiin kohdistuva väkivalta

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Tasa-arvoa ja tulevaisuutta käsittelevä Itämeren maiden naiset -konferenssisarjan toinen konferenssi, Helsinki, Suomi
- Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista, kilpailukykyä ja kasvua käsittelevä *Gender Mainstreaming Competiveness & Growth* -konferenssi, Pariisi, Ranska
- Pohjoismaisen valtavirtaistamishankkeen loppuraportti *Gender Mainstreaming i Norden – en strategi för jämställdhet, arbetsmarknads- och ungdomspolitik* ilmestyy.

1999

Norjan Tromssassa järjestettävän *Women's World* -konferenssin yhteydessä pidetään pohjoismainen ministerikokous, ja Pohjoismaiden tasa-arvoministerit osallistuvat Pohjoismaiden hyvinvointia käsittelevään keskusteluun.

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Konferenssi *Women and Democracy at the Dawn of the New Millenium*, Reykjavik, Islanti
- *Tasa-arvoiset demokratiat? Sukupuoli ja politiikka Pohjoismaissa* -raportti

1997

MR-JÄM hyväksyy miehiä ja tasa-arvoa koskevan toimintasuunnitelman.

MR-JÄMin ja pohjoismaisten yhteistyöministeriöiden aloitteesta hyväksytään suunnitelma tasa-arvonäkökulman valtavirtaistamisesta PMN:n sihteeristön toiminnassa.

Pohjoismaiden ja Baltian maiden tasa-arvoministerit pitävät ensimmäisen yhteisen kokouksen. Pohjoismaiden ja Baltian maiden yhteistyöohjelma vuosiksi 1998–2000 hyväksytään.

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Naisia, työtä ja taloutta käsittelevä pohjoismainen konferenssi, Reykjavik, Islanti
- Pohjoismaiden ja Baltian maiden konferenssi *Women and Men in Dialogue*, Valmiera, Latvia

1996

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Sukupuolinäkökulman valtavirtaistamista käsittelevä pohjoismainen hanke
- Pohjoismaissa ja lähialueilla tehtävää tasa-arvoyhteistyötä tarkasteleva selvitys

1995

MR-JÄM hyväksyy Pohjoismaiden tasa-arvoalan yhteistyöohjelman vuosiksi 1995–2000. Yhteistyöohjelmassa on viisi painopistealuetta:

- Edistetään naisten ja miesten yhtäläistä osallistumista poliittisiin ja taloudellisiin päätöksentekoprosesseihin.
- Edistetään naisten ja miesten taloudellista tasa-arvoa ja vaikutusmahdollisuuksia.
- Edistetään työelämän tasa-arvoa.
- Parannetaan sekä naisten että miesten mahdollisuuksia vanhemmuuden ja palkkatyön yhdistämiseen.
- Vaikutetaan eurooppalaiseen ja kansainväliseen kehitykseen tasa-arvon saralla.

Pohjoismainen naistutkimusinstituutti (NIKK) perustetaan ja sijoitetaan Oslon yliopiston yhteyteen.

1994

Turussa järjestetään Pohjoismainen foorumi, jonka yhteydessä pidetään Pohjoismaiden tasa-arvoministerien kokous.

Tilastoraportti *Women and Men in the Nordic Countries. Facts and Figures 1994* ilmestyy.

Naisten palkasta samapalkkaisuuteen -raportti julkaistaan.

1993

Julkaistaan raportti *Naisten palkat – totta vai tarua?*

1990

Toteutetaan miesten ja naisten samapalkkaisuutta Pohjoismaissa käsittelevä pohjoismainen hanke. Julkaistaan raportti Pohjoismaiden ministerineuvoston hankkeesta, joka koskee samapalkkaisuutta Pohjoismaissa. Raportti sisältää yleiskatsauksen aiheesta ja siinä käsitellään työnarvointia apuvälineenä samapalkkaisuuspyrkimyksissä Pohjoismaissa ja kansainvälisesti.

1989

Naispolitiikkaa käsittelevä *Odotuksen aika on ohi* -käsikirja ilmestyy islanniksi, norjaksi, ruotsiksi, suomeksi ja tanskaksi.

1988

Oslossa järjestetään Pohjoismainen foorumi, jonka yhteydessä pidetään virallinen pohjoismainen tasa-arvokonferenssi.

1987

MR-JÄM hyväksyy Pohjoismaiden tasa-arvoalan yhteistyöohjelman vuosiksi 1989–1993.

Yhteistyöohjelmassa on kaksi painopistealuetta:

- Naisten rooli talouskehityksessä.
- Naisten ja miesten mahdollisuudet työn ja perhe-elämän yhdistämiseen.

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Miehiä ja tasa-arvoa käsittelevä pohjoismainen hanke
- Maahanmuuttajataustaisia musliminaisia käsittelevä pohjoismainen hanke

- Naisten houkuttelemista tietotekniikka-alalle käsittelevä pohjoismainen hanke
- Pohjoismainen hanke Osaammeko asua yhdessä?

Pohjoismaiden naisia ja miehiä käsittelevä tilasto-raportti ilmestyy.

1986

Sukupuolittuneita työmarkkinoita käsittelevä yhteispohjoismainen Bryt Avaa -hanke käynnistyy. Tavoitteena on sukupuolittuneiden työmarkkinoiden rikkominen.

Sukupuolittuneita työmarkkinoita käsittelevä pohjoismainen raportti ilmestyy.

1985

Pohjoismaiden ministerineuvosto julkaisee Pohjoismaiden naispoliitikkoja käsittelevän kirjan *Blomster & spark. Samtaler med kvindelige politikere i Norden om deres historiske rolle og deres dagligdag*.

1982

Tasa-arvoasiain ministerineuvosto hyväksyy ensimmäisen pohjoismaisen tasa-arvoalan yhteistyöohjelman.

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Naisia Pohjoismaiden politiikassa käsittelevä hanke
- Parisuhdeväkivaltaa käsittelevä pohjoismainen hanke

1981

Pohjoismaiden ministerineuvoston sihteeristöön palkataan erityisasiantuntija, jonka päävastuualueena on tasa-arvokysymykset.

Tasa-arvoasian ministerineuvosto pitää kokouksen Pohjoismaiden tärkeimpien työnantajajärjestöjen kanssa.

Pohjoismainen hanke, jossa tarkastellaan tekniikan kehityksen merkitystä naisten ja miesten välisen tasa-arvon kannalta työelämässä.

1980

Vastuu pohjoismaisen tasa-arvoyhteistyön sisällyttämisestä siirtyy tasa-arvoministereille. Tasa-arvoministerit pitävät kokouksen Pohjoismaiden neuvoston sosiaali- ja ympäristövaliokunnan kanssa.

Oslossa järjestetään tasa-arvovaliokunnan ja Pohjolan ammatillisen yhteisjärjestön kokous.

Pohjoismaiden sukupuolittuneita työmarkkinoita käsittelevä pohjoismaiden hanke

1979

Pohjoismaiden ministerineuvoston, Pohjoismaiden neuvoston, Pohjolan ammatillisen yhteisjärjestön, Pohjoismaiden työnantajajärjestöjen ja kansallisten naisjärjestöjen edustajat sekä useiden eri ministeriöiden virkamiesedustajat pitävät kontaktikokouksen.

Yhteiskuntasuunnittelua ja asumismuotoja käsittelevä pohjoismainen hanke

1978

Pohjoismaiden neuvoston sosiaali- ja ympäristövaliokunta ja pohjoismaiset yhteistyöministerit pitävät kokouksen, jossa hyväksytään pohjoismaisen tasa-arvoyhteistyön toimintaohjelma. Kokouksessa ehdotetaan tasa-arvoasiain virkamieskomitean (ÄK-JÄM) perustamista.

Pohjoismaisen tasa-arvotiedotuslehtisen ensimmäinen numero ilmestyy kesäkuussa 1978.

Avioliittoa ja elatusta Pohjoismaissa käsittelevä hanke

1977

Pohjoismaiden neuvoston sosiaali- ja ympäristövaliokunta ehdottaa pohjoismaisen tasa-arvoyhteistyön toimintaohjelman esittelemistä Pohjoismaiden neuvoston seuraavan vuoden istunnossa.

Tärkeitä konferensseja, seminaareja ja hankkeita:

- Naisten ja miesten välisen tasa-arvon oikeudellista suojaa käsittelevä pohjoismainen seminaari, Espoo, Suomi
- Tiedotusvälineitä ja tasa-arvoa tarkasteleva pohjoismainen hanke
- Vanhempainvapaita käsittelevä pohjoismainen hanke

1976

Ruotsin Glumslövissä järjestetään työ- ja perhe-elämän tasa-arvoa käsittelevä pohjoismainen seminaari.

1975

Perustetaan tasa-arvokysymysten pohjoismainen kontaktiryhmä, joka pitää ensimmäisen kokouksensa huhtikuussa 1975.

1974

Pohjoismaiden ministerineuvosto päättää joulukuussa 1974, että kunkin Pohjoismaan hallituksen tulee nimetä henkilö, jonka tehtävänä on pitää yhteyttä muiden Pohjoismaiden ministeriöihin tasa-arvoasioissa.

norden

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Ved Stranden 18

DK-1061 København K

www.norden.org

Yhdessä tasa-arvon puolesta – vahvempi Pohjola

Ohjelmakaudella 2015–2018 pohjoismaisen tasa-arvoalan yhteistyön tavoitteena on edistää tehokasta tasa-arvotyötä Pohjoismaissa, Ahvenanmaalla, Färsaarilla ja Grönlannissa ja lisätä tasa-arvo-osaamista Pohjoismaissa kansalaisten, parlamentaarikkojen ja hallitusten keskuudessa sekä Pohjoismaiden ministerineuvoston omissa toimitelmissä ja hankkeissa. Pohjoismaisen yhteistyön tulee toimia kansainvälisenä yhteistyöalueena ja edistää kansainvälistä kokemustenvaihtoa esimerkiksi YK:ssa. Yhteistyötä tehdään myös Pohjolan lähialueiden eli Baltian maiden, Luoteis-Venäjän ja arktisen alueen kanssa.

ANP 2015:711

ISBN 978-92-893-3936-0 (PRINT)

ISBN 978-92-893-3938-4 (PDF)